

UCZEŃ ZE SPECYFICZNYMI TRUDNOŚCIAMI W UCZENIU SIĘ dostosowanie metod, form i wymagań w SP28 w Toruniu

Zgodnie z zapisem zawartym w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, przez specyficzne trudności w uczeniu się, należy rozumieć: trudności w uczeniu się odnoszące się do uczniów **w normie intelektualnej**, którzy mają trudności w przyswajaniu treści nauczania, wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania percepcyjno-motorycznego i poznawczego.

Generalnie przyjmuje się, że specyficzne trudności w uczeniu się to:

- dyskalkulia: trudności w uczeniu się matematyki. Uczniowie z dyskalkulią nie są w stanie osiągnąć adekwatnego do swojego wieku rozwojowego poziomu biegłości w procesach matematycznych, pomimo iż mają iloraz inteligencji w normie, wychowują się w sprzyjających warunkach edukacyjnych, mają odpowiedni poziom motywacji do nauki i nie występują u nich żadne zaburzenia emocjonalne;
- dysgrafia: trudności w opanowaniu kształtnego, czytelnego pisma o zadowalającym poziomie graficznym;
- dysortografia: trudności w opanowaniu poprawnej pisowni, zgodnej z regułami ortograficznymi danego języka;
- dysleksja: izolowane trudności w czytaniu, bez towarzyszących im innych zaburzeń rozwoju umiejętności szkolnych.

Dyskalkulia, czyli trudności w liczeniu

Oceniamy przede wszystkim tok rozumowania, a nie techniczną stronę liczenia. Zły wynik końcowy wcale nie świadczy o tym, że dziecko nie rozumie zagadnienia. Dostosowanie wymagań będzie więc dotyczyło tylko formy sprawdzenia wiedzy poprzez koncentrację na prześledzeniu toku rozumowania w danym zadaniu i jeśli jest on poprawny - wystawieniu uczniowi oceny pozytywnej.

Symptomy trudności:

- problemy ze zrozumieniem pojęcia liczby; szczególne trudności w przekraczaniu progu dziesiętkowego;
- nieumiejętność wykonywania elementarnych działań na materiale liczbowym (dodawania, odejmowania, dzielenia, mnożenia);
- problemy z wyobrażeniem sobie liczebności i wielkości (np. podczas gier planszowych przeliczanie za każdym razem ilości oczek na kostce, trudność z ustaleniem czy 4 domy, to tyle samo co 4 klocki – domy są większe od klocków więc nie może tu być równości);
- brak zrozumienia pozycyjnego systemu liczbowego (tysiąc dwa to 1000 2);
- błędne odczytywanie liczb wskutek przestawiania cyfr w ich obrębie (16, to 61), odwracanie symboli graficznych (mylenie 2 z 5, 6 z 9 itp.), niedostrzeganie drobnych różnic między cyframi (1 i 7, 8 i 9);
- brak automatyzacji procesu liczenia (obliczanie za każdym razem podstawowych działań (2x3, 4x5 itp.);
- problemy z szacowaniem (podawaniem przybliżonego wyniku bez liczenia);
- mylenie osi (x, y);
- brak umiejętności zastosowania wyuczonego algorytmu do nowego zadania;

- ogólne problemy w dedukcji, rozumowaniu, analizowaniu i wyciąganiu wniosków z działań matematycznych;
- problemy w opanowaniu pojęcia czasu, z opanowaniem terminologii i jednostek czasowych;
- problemy ze zrozumieniem znaczenia jednostek (1 m, to mniej niż 10 cm);
- problemy w posługiwaniu się pieniędzmi (sumowanie, obliczanie reszty itp.);
- problemy z odczytywaniem skali, legend na mapie, rozkładów jazdy, planów itp.
- trudności z rozumieniem chronologii dat;
- trudności z odczytywaniem grafów i diagramów;
- kłopoty z porównywaniem figur i ich cech tj. położenia, proporcji wielkości, odległości, głębokości.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

- ukazywanie przydatności matematyki w życiu codziennym;
- nauczanie polisensoryczne - używanie pomocy dydaktycznych angażujących wszystkie zmysły (rysunki, tabele, schematy, mapy myślowe, haki pamięciowe - skojarzenia/zakotwiczenia, podkreślanie najważniejszych informacji, werbalizowanie, używanie kolorów, symboli graficznych itp.);
- uczenie szacowania;
- ćwiczenie liczenia pamięciowego;
- nakłanianie do "głośnego myślenia" podczas rozwiązywania zadań;
- łączenie wiedzy w logiczną całość, dzielenie jej na porcje łatwo przyswajalne dla ucznia;
- unikanie oceniania metody, którą uczeń dochodzi do wyniku, nawet jeśli jest "okrężna";
- zachęcanie do prowadzenia specjalnej książki matematycznej (kolor, rymowanki, mnemoniki, obrazki) do zapisywania ważnych terminów, technik liczenia i myślenia matematycznego, wzorów.

Dysgrafia, czyli brzydkie, nieczytelne pismo

Dostosowanie wymagań będzie dotyczyło formy sprawdzania wiedzy, a nie treści. Wymagania merytoryczne, co do oceny pracy pisemnej powinny być ogólne, takie same, jak dla innych uczniów, natomiast sprawdzenie pracy może być niekonwencjonalne. Np., jeśli nauczyciel nie może przeczytać pracy ucznia, może go poprosić, aby uczynił to sam lub można go przepytac ustnie z tego zakresu materiału. Może też skłaniać ucznia do pisania drukowanymi literami lub na komputerze.

Dysortografia, czyli trudności z poprawną pisownią pod względem ortograficznym, fonetycznym, interpunkcyjnym itd.

Dostosowanie wymagań dotyczy głównie formy sprawdzania i oceniania wiedzy z tego zakresu. Zamiast klasycznych dyktand można robić sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów, odwołując się do znajomości zasad ortograficznych, oceniać odrębnie merytoryczną stronę pracy i odrębnie poprawność pisowni, nie wpisując tej drugiej oceny do dziennika. W żadnym wypadku dysortografia nie uprawnia do zwolnienia ucznia z nauki ortografii i gramatyki.

Dysleksja, czyli trudności w czytaniu przekładające się często również na problemy ze zrozumieniem treści

Dostosowanie wymagań następuje już w klasach młodszych przy stwierdzeniu zagrożenia dysleksją, gdzie programowo jest sprawdzana umiejętność czytania. Widząc trudności dziecka nauczyciel może odpytać go z czytania na osobności, a nie przy całej klasie, nie będzie też zadawał do domu obszernych tekstów do opanowania. W klasach starszych problem jest bardziej złożony, gdyż nauka opiera się tu na założeniu, że dziecko umie już sprawnie czytać. Uczeń ma zatem niewielkie pole manewru, a w zasadzie jedyne, co może

zrobić, to więcej czasu poświęcać na naukę, korzystać z audiobooków lub sfilmowanych lektur, czy materiałów.

Zdiagnozowanie dysleksji nie daje nauczycielowi możliwości obniżenia wymagań edukacyjnych, a jedynie ich dostosowanie do możliwości edukacyjnych i psychofizycznych ucznia, o ile takie w opinii jest wskazane.

Dostosowanie takie polega na wskazaniu pewnych konkretnych wymagań edukacyjnych, które u ucznia będą oceniane na wyższym poziomie, np. nie na ocenę dopuszczającą, a na ocenę dostateczną. Takie wskazania są ujęte w Wymaganiach edukacyjnych na śródroczne i roczne oceny klasyfikacyjne z poszczególnych przedmiotów.

Uczniowie z tą dysfunkcją mają co najmniej przeciętną sprawność intelektualną i w przyszłości będą zdawać egzamin ósmoklasisty i zapewne maturę, a te, aby zachować swoją rangę, muszą mieć odpowiedni, co najmniej przeciętny, poziom wymagań. Należy pamiętać, żeby ucznia nie wyręczać, ale i nie przeciążać.

Dziecko z dysleksją doświadcza trudności właściwie każdego dnia. Jednym z ważniejszych zadań nauczyciela wspierającego pracę i rozwój ucznia z dysleksją jest wzmacnianie jego samooceny. Prawidłowe sposoby wyrażania akceptacji i wzmacniania ucznia:

- przydzielanie różnych zadań na równi z innymi osobami (jeżeli tylko to możliwe)
- włączanie we wszystkie zajęcia w toku lekcji i pozalekcyjne, w których może brać udział, nawet jeżeli wymaga to indywidualizacji pracy
- przyznawanie mu różnych znaczących ról na równi z innymi uczniami
- udzielanie mu różnego rodzaju specjalnej pomocy z równoczesnym traktowaniem tej pomocy jako naturalnego świadczenia, a nie jako uciążliwego obowiązku czy jałmużny
- wspieranie go zachętą i jawnie wyrażoną wiarą w jego możliwości radzenia sobie w trudnych sytuacjach
- ukazywanie rówieśnikom jego zdolności, osiągnięć, pozytywnych zachowań, eksponowanie wytworów jego pracy razem z wytworami innych uczniów
- serdeczne odnoszenie się do niego, nawiązywanie z nim więzi emocjonalnej, tak jak z innymi.

Ogólne zasady postępowania z uczniem z dysleksją rozwojową

1. **Unikać głośnego odpytywania z czytania przy całej klasie;** wskazówka ta dotyczy przede wszystkim dzieci młodszych - nauczycielowi dla oceny umiejętności ucznia niezbędne jest odpytywanie z głośnego czytania, więc należy przeprowadzić je na przerwie, po zakończeniu lekcji;
2. **Przy czytaniu obszernych lektur** akceptować korzystanie z nagrań fonicznych, w wyjątkowych przypadkach z ekranizacji, jako uzupełnienia samodzielnie przeczytanego tekstu;
3. **Kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń,** szczególnie podczas sprawdzianów (wolne tempo czytania, słabe rozumienie jednorazowo przeczytanego tekstu może uniemożliwić wykazanie się wiedzą z danego materiału);
4. Ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisania **zmniejszyć ilość zadań (przykładów) do wykonania** w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużyć czas pracy dziecka. Formy te należy stosować zamiennie, zależnie od przedmiotu i możliwości organizacyjnych;
5. **Ograniczać teksty do pisania na lekcji do niezbędnych notatek,** których nie ma w podręczniku; jeśli są obszernie, dać dziecku gotową notatkę/fragment do wklejenia;
6. **Pisemne sprawdziany powinny ograniczać się do sprawdzanych wiadomości,** wskazane jest zatem poza j. polskim, zależnie od przerabianego materiału, stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami – pozwoli to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania całych wypowiedzi;
7. **Wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych tam, gdzie to możliwe.** Sprawdzanie wiadomości powinno odbywać się często i dotyczyć krótszych partii materiału. Pytania kierowane do ucznia powinny być precyzyjne;

8. **Unikać wyrywania do odpowiedzi.** Jeśli to możliwe uprzedzić ucznia (na przerwie lub na początku lekcji), że będzie dzisiaj pytany. W ten sposób umożliwiamy dziecku przypomnienie wiadomości, skoncentrowaniu się, a także opanowanie zapięcia emocjonalnego często blokującego wypowiedź;
9. **W przedmiotach ścisłych** podczas wykonywania ścisłych operacji wymagających wielokrotnych przekształceń, należy umożliwić dziecku ustne skomentowanie wykonywanych działań. **W ocenie pracy ucznia wskazanie jest uwzględnienie poprawności toku rozumowania, a nie tylko prawidłowości wyniku końcowego.** W przypadku prac pisemnych z przedmiotów ścisłych i im pokrewnych, nauczyciel powinien zwrócić uwagę na graficzne rozplanowanie sprawdzianów – pod treścią zadania powinno być wolne miejsce na rozwiązanie. Pozwoli to uniknąć niepotrzebnych pomyłek przy przepisywaniu zadań na inną stronę np. gubienia, mylenia znaków, cyfr, symboli, tak charakterystycznych dla dzieci z dysleksją;
10. **Materiał programowy** wymagający znajomości wielu wzorów, symboli, przekształceń można podzielić na mniejsze partie. Tam, gdzie jest taka możliwość, pozwolić na korzystanie z gotowych wzorów, tablic, układu okresowego pierwiastków itp.;
11. **Dobrze jest, jeśli to możliwe, posadzić dziecko blisko nauczyciela,** dzięki temu zwiększy się jego koncentracja uwagi, ograniczeniu ulegnie ilość bodźców rozpraszających, wzrośnie bezpośrednia kontrola nauczyciela, bliskość tablicy pozwoli zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu;
12. **Złagodzić kryteria wymagań z języków obcych.** Uczeń mający problemy z opanowaniem ojczystego języka prawie zawsze ma trudności z mówieniem, rozumieniem, czytaniem i pisaniem w języku obcym; Uwzględnić specyfikę błędów w ocenianiu;
13. **Podczas oceny prac pisemnych uwzględniać poprawność ortograficzną-i interpunkcyjną** tylko na j. polskim zgodnie z Załącznikiem do Przedmiotowych Zasad Oceniania z Języka Polskiego. Uczniowie mogą korzystać ze słowników ortograficznych podczas pisania wypracowań, prac klasowych. Zakres sprawdzianu z ortografii obejmuje jeden rodzaj trudności ortograficznych - umożliwi to skoncentrowanie się na zagadnieniu, tym samym zmniejszając ilość błędów i dając poczucie sukcesu; na pozostałych przedmiotach tylko zaznaczać błędy, a nie oceniać;
14. **W przypadku ucznia dodatkowo z dysgrafią wskazane jest akceptowanie pisma drukowanego,** pisma na maszynie, komputerze, zwłaszcza prac obszernych (wypracowań, referatów). Nie należy również oceniać estetyki pisma, np. w zeszytach. Jeśli pismo dziecka jest trudne do odczytania, można zamienić pracę pisemną na wypowiedź ustną;
15. Bazować na **polisensorycznych** (angażujących wszystkie zmysły) metodach nauczania;
16. **Przekazywać uczniom spostrzeżenia** na temat ich pracy. Zauważać zrobione postępy;
17. Systematycznie **przeglądać zeszyty,** ale nie oceniać;
18. **Zezwolić na pisanie ołówkiem,** aby uczeń mógł łatwiej poprawiać błędy, ale nie podczas sprawdzianów, prac klasowych, testów, dyktand, wypracowań klasowych (czyli może pisać ołówkiem notatki w zeszytach).

Nauczyciel znając specyfikę problemu dysleksji, dysortografii i dysgrafii, rozumie problemy dziecka i sprzeczności, np. między dobrą znajomością faktów historycznych, a trudnościami z ich chronologicznym uporządkowaniem, wiedzą z zakresu geografii, a niemożnością zorientowania się na mapie, wielokrotnym przepisywaniem tego samego tekstu w ramach poprawy pracy klasowej, a popełnianiem podczas przepisywania coraz to nowych błędów, czytaniem wielu książek, a popełnianiem błędów ortograficznych w często powtarzających się wyrazach, ładnego przepisywania kilkunastu linijek, a bazgraniem w dalszej części kartki zeszytu, dobrego słuchu muzycznego a niemożnością nauczenia się czytania nut, itp.

JĘZYK POLSKI

Symptomy trudności:

- trudności w opanowaniu techniki czytania tj.: głoskowanie, sylabizowanie, przekręcanie wyrazów, domyślanie się, wolne lub nierówne tempo, pauzy, nie zwracanie uwagi na interpunkcję;
- niepełne rozumienie treści tekstów i poleceń, uboższe słownictwo;
- trudności w pisaniu, szczególnie ze słuchu, liczne błędy np.: mylenie z - s, d - t, k - g;
- błędy w zapisywaniu zmiękczeń, głosek i - j;
- błędy w zapisywaniu głosek nosowych ą - om, ę - em;
- opuszczanie, dodawanie, przestawianie, podwajanie liter i sylab;
- błędy gramatyczne w wypowiedziach ustnych i pisemnych;
- trudności w formułowaniu wypowiedzi pisemnych na określony temat;
- trudności w uczeniu się ze słuchu na lekcji, korzystaniu z wykładów, zapamiętywaniu, rozumieniu poleceń złożonych, instrukcji;
- trudności z zapamiętaniem liter alfabetu, mylenie liter podobnych kształtem l-t-l;
- mylenie liter zbliżonych kształtem, lecz inaczej ułożonych w przestrzeni b-d-g-p, w-m;
- opuszczanie drobnych elementów graficznych liter (kropki, kreski);
- błędy w przepisywaniu i pisaniu z pamięci;
- nieprawidłowe trzymanie przyborów do pisania;
- wolne tempo pisania, męczliwość ręki;
- niekształtne litery, nieprawidłowe łączenia - obniżona czytelność pisma;
- nieumiejętność zagospodarowania przestrzeni kartki.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

- nie wymagać, by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst, wskazywać wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu i na nich sprawdzać technikę czytania;
- dawać więcej czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów, w miarę potrzeby pomagać w ich odczytaniu;
- czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań rozłożyć w czasie, pozwalać na korzystanie z książek "mówionych";
- raczej nie angażować do konkursów czytania;
- uwzględniać trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, dawać więcej czasu, instruować lub zalecać przeczytanie tekstu wcześniej w domu;
- częściej sprawdzać zeszyty szkolne ucznia, ustalić sposób poprawy błędów, czuwać nad wnikliwą ich poprawą, oceniać poprawność i sposób wykonania prac;
- dać uczniowi czas na przygotowanie się do pisania dyktanda poprzez podanie mu trudniejszych wyrazów, które wystąpią w dyktandzie;
- dyktanda sprawdzające można organizować indywidualnie;
- błędów nie omawiać wobec całej klasy;
- w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów;
- ocena błędów ortograficznych i interpunkcyjnych zgodna z Załącznikiem do Przedmiotowych Zasad Oceniania z Języka Polskiego (zgodność systemu oceniania w toku nauki z ocenianiem na egzaminie zewnętrznym)
- jasno określone w PSO kryteria oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wywodu, treść, styl, kompozycja itd.) – wszyscy uczniowie wklejają do zeszytu kryteria;

- dawać więcej czasu na prace pisemne, sprawdzać, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracać wielkość notatek;
- przypadku trudności z odczytaniem pracy odpytać ucznia ustnie;
- usprawniać zaburzone funkcje – w miarę możliwości zajęcia korekcyjno-kompensacyjne.

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

Symptomy trudności:

- nieprawidłowe odczytywanie treści zadań tekstowych;
- niepełne rozumienie treści zadań, poleceń;
- trudności z wykonywaniem działań w pamięci, bez pomocy kartki;
- problemy z zapamiętywaniem reguł, definicji, tabliczki mnożenia;
- problemy z opanowaniem terminologii (np. nazw, symboli pierwiastków i związków chemicznych);
- błędne zapisywanie i odczytywanie liczb wielocyfrowych (z wieloma zerami i miejscami po przecinku);
- przestawianie cyfr (np. 56-65);
- nieprawidłowa organizacja przestrzenna zapisu działań matematycznych, przekształcania wzorów;
- mylenie znaków działań, odwrotne zapisywanie znaków nierówności;
- nieprawidłowe wykonywanie wykresów funkcji;
- trudności z zadaniami angażującymi wyobraźnię przestrzenną w geometrii;
- niski poziom graficzny wykresów i rysunków, nieprawidłowe zapisywanie łańcuchów reakcji chemicznych.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

Z matematyki przy dyskalkulii i dysleksji:

- ukazywanie przydatności matematyki w życiu codziennym;
- używanie pomocy dydaktycznych angażujących wszystkie zmysły (rysunki, tabele, schematy, mapy myślowe, podkreślanie najważniejszych informacji, werbalizowanie, używanie kolorów, symboli graficznych itp.);
- uczenie szacowania;
- ćwiczenie liczenia pamięciowego;
- nakłanianie do "głośnego myślenia" podczas rozwiązywania zadań (opowiadania treści zadania jak historyjki);
- dzielenie wiedzy na porcje łatwo przyswajalne dla ucznia;
- planowanie sprawdzianów częstszych, a z mniejszych partii materiału;
- naukę tabliczki mnożenia, definicji, reguł wzorów rozkładanie w czasie, częste przypominanie i utrwalanie; zachęcanie do tworzenia własnych „kart wzorów” i kart z tabliczką mnożenia (czasem tylko z przykładami, które sprawiają trudności);
- nie pytać na forum, jeśli uczeń nie chce, ale zachęcać do takich wypowiedzi;
- w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek; podzielić zadanie na kroki, wskazać je;
- w czasie sprawdzianów zwiększyć ilość czasu na rozwiązanie zadań lub zmniejszyć ilość przykładów sprawdzających tę samą umiejętność;
- można też dać uczniowi do rozwiązania w domu podobne zadania;

- uwzględniać trudności związane z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr, przestawieniem przecinka, odbiciu lustrzanym cyfr i figur itp.;
- materiał sprawiający trudność dłużej utrwałać, dzielić na mniejsze porcje;
- oceniać tok rozumowania, nawet gdyby ostateczny wynik zadania był błędny, co wynikać może z pomyłek rachunkowych; w takiej sytuacji na pracach pisemnych odejmujemy tylko 1 pkt.
- stosowanie przedmiotów codziennego użytku (zegar, kalendarz), modeli wielościanów, modeli figur płaskich podczas zajęć, na których omawiane są zagadnienia z zakresu obliczeń związanych z czasem oraz geometrii płaskiej i przestrzennej;
- zezwalanie uczniom na korzystanie z tabliczki mnożenia przy wykonywaniu algorytmów pisemnego mnożenia i dzielenia liczb naturalnych i ułamków dziesiętnych;
- zezwalanie na korzystanie z kalkulatora (tylko w klasach ósmych) przy rozwiązywaniu zadań z zastosowaniem obliczeń procentowych.

Z fizyki:

- naukę tabliczki mnożenia, definicji, reguł wzorów, symboli chemicznych rozłożyć w czasie, często przypominać i utrwałać;
- nie wrywać ucznia do natychmiastowej odpowiedzi, przygotować go wcześniej zapowiedzią, że uczeń będzie pytany
- w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i prawidłowo ją zrozumiał (zapisywanie danych, szukanych i wzorów); w razie potrzeby udzielić dodatkowych wskazówek;
- w czasie sprawdzianów zwiększyć ilość czasu na rozwiązanie zadań lub zmniejszyć ilość przykładów sprawdzających tę samą umiejętność;
- uwzględniać trudności związane zmyleniem znaków działań, przestawianiem cyfr itp.;
- materiał sprawiający trudność dłużej utrwałać, dzielić na mniejsze partie;
- oceniać tok rozumowania, nawet jakby wynik był błędny, co wynikać może z pomyłek rachunkowych, przestawiania cyfr;
- oceniać dobrze, jeśli wynik zadania jest prawidłowy, nawet jeśli strategia dojścia do niego byłaby niezbyt jasna, gdyż uczniowie dyslektyczni często prezentują styl dochodzenia do rozwiązania niedostępny innym osobom, będący na wyższym poziomie kompetencji.

Z chemii:

- w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek;
- w czasie sprawdzianów zwiększyć ilość czasu na rozwiązanie zadań lub zmniejszyć ilość przykładów w danym zadaniu;
- materiał sprawiający trudność dłużej utrwałać, dzielić na mniejsze porcje;
- ocenianie pozytywne toku rozumowania zadań;
- uwzględniać trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk;
- uwzględniać trudności związane z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr i liter w symbolach, przestawieniem przecinka, odbiciu lustrzanym liter, cyfr i figur, zapisywaniem reakcji chemicznych itp.;
- w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie, wydobycie z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać;
- częściej powtarzać i utrwałać materiał;
- podczas uczenia stosować techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie;

- w miarę możliwości wprowadzać w nauczaniu metody aktywne, angażujące jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używać wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicać proces nauczania;
- zróżnicować formy sprawdzania wiadomości i umiejętności;
- w miarę możliwości odpytywać indywidualnie.

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

Symptomy trudności:

- trudności z zapamiętywaniem nazw geograficznych, terminologii z biologii i chemii (dłuższe nazwy, nazwy łacińskie), nazwisk z historii;
- trudności z opanowaniem systematyki (hierarchiczny układ informacji);
- zła orientacja w czasie (chronologia, daty);
- trudności z czytaniem i rysowaniem map geograficznych i historycznych;
- trudności z orientacją w czasie i w przestrzeni (wskazywanie kierunków na mapie i w przestrzeni, obliczanie stref czasowych, położenia geograficznego, kąta padania słońca itp.);
- problemy z organizacją przestrzenną schematów i rysunków;
- trudności z zapisem i zapamiętaniem łańcuchów reakcji biochemicznych.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

- uwzględniać trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat; powtarzanie trudnych pojęć, nazwisk, miejscowości tak, by uczniowie z trudnościami mieli szansę je zapamiętać
- w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie, wydobyć z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać;
- częściej powtarzać i utrwalać materiał;
- podczas uczenia stosować techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie;
- wprowadzać w nauczaniu metody aktywne, angażujące jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używać wielu pomocy dydaktycznych, zależnie od przedmiotu urozmaicać proces nauczania (elementy wywiadu, scenki sytuacyjne, prace w grupach, prace plastyczne, fiszki, prezentacje, plakaty,...);
- zróżnicować formy sprawdzania wiadomości i umiejętności tak, by ograniczyć ocenianie na podstawie długich pisemnych odpowiedzi ucznia;
- możliwe karty pracy, wklejki jako pomoc w notatkach z lekcji;
- konkretne, szczegółowe zagadnienia na sprawdziany i prace klasowe;
- zadania dodatkowe o ile uczeń chce i ma szansę odnieść tu swój sukces.

MUZYKA, PLASTYKA, WYCHOWANIE FIZYCZNE, TECHNIKA

Symptomy trudności:

- trudności z czytaniem nut, odtwarzaniem rytmu, śpiewaniem, tańczeniem;
- trudności z rysowaniem (rysunek schematyczny, uproszczony) i organizacją przestrzenną prac plastycznych;

- obniżony poziom wykonania prac plastycznych i technicznych (dobra własna inwencja twórcza i wyobraźnia);
- mylenie prawej i lewej strony;
- trudności z opanowaniem układów gimnastycznych (sekwencje ruchowe zorganizowane w czasie i przestrzeni);
- trudności w bieganiu, ćwiczeniach równoważnych;
- trudności w opanowaniu gier wymagających użycia piłki (siatkówka, koszykówka, tenis ziemny i stołowy, itp.);
- niechęć do uprawiania sportów wymagających dobrego poczucia równowagi (deskorolka, narty, snowboard).

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

Z muzyki, techniki:

- zawsze uwzględniać trudności ucznia;
- w miarę możliwości pomagać, wspierać, dodatkowo instruować, naprowadzać, pokazywać na przykładzie;
- dzielić dane zadanie na etapy i zachęcać do wykonywania małutkimi krokami;
- nie zmuszać na siłę do śpiewania, czy wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność;
- dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielać instruktażu;
- nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy;
- podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.;
- włączyć do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szansę.

Z wychowania fizycznego:

- uwzględnianie trudności ucznia;
- w miarę możliwości pomaganie, wspieranie, dodatkowe instruowanie, pokazywanie na przykładzie;
- dawanie więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielanie instruktażu;
- nie zmuszanie do wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność;
- nie krytykowanie, nie ocenianie negatywnie wobec klasy;
- podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć;
- włączanie do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szansę.

Z plastyki:

- uwzględnianie indywidualnych trudności ucznia;
- pomaganie, wspieranie, dodatkowe instruowanie, naprowadzanie, pokazywanie na przykładzie;
- dzielenie danego zadania na etapy i zachęcanie do wykonywania małutkimi krokami;
- dawanie więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, udzielanie instruktażu;
- nie zmuszanie do wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność;
- podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp..

JĘZYKI OBCE

Symptomy trudności:

- trudności z zapamiętaniem słówek, struktur gramatycznych;
- problemy z budowaniem wypowiedzi ustnych;
- trudności z rozumieniem i zapamiętywaniem tekstu mówionego lub nagranego na taśmę;
- problemy z odróżnianiem słów podobnie brzmiących;
- błędy w pisaniu- trudności z odróżnianiem wyrazów podobnych- gubienie drobnych elementów graficznych, opuszczanie i przestawianie liter;
- trudności z poprawnym pisaniem, pomimo dobrych wypowiedzi ustnych;
- kłopoty z zapisem wyrazów w poprawnej formie gramatycznej;
- gubienie drobnych elementów graficznych, opuszczanie i przestawianie liter;
- trudności z poprawnym pisaniem, pomimo dobrych wypowiedzi ustnych;
- kłopoty z zapisem wyrazów w poprawnej formie gramatycznej.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

- dawać mniej przykładów w zadaniach, jeśli to możliwe wydłużać czas podczas prac pisemnych;
- nie wrywać do natychmiastowej odpowiedzi, dawać więcej czasu na zastanowienie się i przypomnienie słówek, zwrotów;
- dawać więcej czasu na opanowanie określonego zestawu słówek;
- w fazie prezentacji leksyki zwolnić tempo wypowiadanych słów i zwrotów;
- nowe wyrazy objaśniać za pomocą polskiego odpowiednika, w formie opisowej, podania synonimu, antonimu, obrazka, tworzenia związku z nowym wyrazem;
- w zapamiętywaniu pisowni stosować wyobrażenie wyrazu, literowanie, pisanie palcem na ławce, pisanie ze zróżnicowaniem kolorystycznym liter;
- przy odczytywaniu tekstu przez nauczyciela pozwalać na korzystanie z podręcznika;
- w nauczaniu gramatyki można stosować algorytmy w postaci graficznej wykresów, tabeli, rysunków;
- podczas prezentacji materiału zestawiać zjawiska gramatyczne języka polskiego ze zjawiskami gramatycznymi charakterystycznymi dla języka obcego;
- zachęcać do korzystania ze słownika (na końcu każdego działu w podręczniku) lub tabeli z czasownikami nieregularnymi podczas pracy samodzielnej;
- zachęcanie ucznia do stosowania autokorekty;
- prowadzić rozmówki na tematy dotyczące uczniów;
- dawać więcej czasu na wypowiedzi ustne i prace pisemne;
- liberalnie oceniać poprawność ortograficzną i graficzną pisma (nie odejmować punktów za błędną pisownię, jeśli wskazuje na to, że uczeń zna słowo, np. zgubił końcówkę/ pomylił np. m z n);
- oceniać za wiedzę i wysiłek włożony w opanowanie języka, kłaść większy nacisk na wypowiedzi ustne.

NA EGZAMINIE ÓSMOKLASISTY

arkusz egzaminacyjny ucznia z dysleksją jest identyczny jak standardowy

Dostosowania dla ucznia z dysleksją:

- osobna sala dla grupy uczniów z dysleksją (o ile to możliwe organizacyjnie);
- kodowanie arkusza przez komisję nadzorującą (w celu eliminacji wpisania błędnej litery, czy cyfry w kodzie czy nr PESEL);

- wydłużony czas pracy z arkuszem do 50% czasu standardowego

przedmiot egzaminacyjny	czas standardowy	czas ucznia z dysleksją
j. polski	120 min.	do 180 min.
matematyka	100 min.	do 150 min.
j. obcy nowożytny	90 min.	do 135 min.

- zaznaczanie odpowiedzi do zadań zamkniętych w zeszycie zadań egzaminacyjnych, bez przenoszenia ich przez ucznia na kartę odpowiedzi (czynność tę za ucznia wykonuje komisja egzaminacyjna w celu zniwelowania błędów spowodowanych niewłaściwym przeniesieniem poprawnej odpowiedzi błędnie na kartę odpowiedzi);
- zastosowanie szczegółowych zasad oceniania rozwiązań zadań otwartych z języka polskiego, języków obcych nowożytnych oraz matematyki, uwzględniających specyficzne trudności w uczeniu się;

Dodatkowo, tylko w przypadku głębokich zaburzeń grafii, gdy nie można odczytać pisma zdającego:

- zapisywanie odpowiedzi do zadań na komputerze;
- korzystanie z pomocy nauczyciela wspomagającego, który zapisuje odpowiedzi zdającego do zadań otwartych;

Dodatkowo, tylko w przypadku głębokiej dysleksji:

- pomoc nauczyciela (członka zespołu nadzorującego), który przed przystąpieniem ucznia do pracy odczytuje z arkusza rezerwowego jeden raz głośno, po kolei wszystkie teksty liczące po 250 wyrazów lub więcej, stanowiące podstawę zadań egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego.